

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Son kitabı Serbest Düşüş: Serbest Piyasalar ve Küresel Ekonominin Batışı, yeni bir sonsöz ile kâğıt kapaklı olarak Ekim ayında yayımlandı.

JOSEPH E. STIGLITZ

Kemer sıkmanın alternatifleri

Teknik açıdan **açık azaltmak oldukça basit** bir konu. Ya harcamaları kısmak gerekir ya da vergileri artırmak. Ancak açık azaltma gündeminin, en azından ABD'de daha da öteye gittiği açık. ABD'de ve bazı başka ileri sanayileşmiş ülkelerde, bütçe açığı azaltıcı herhangi bir gündemin, geçmiş on yıl içinde neler olduğu bağlamında oluşturulması gerekir.

Büyük durgunluk sonrası dönemde, ülkeler daha önce görülmemiş barış zamanı açıkları ve büyüyen ulusal borçları hakkında artan endişeler ile baş başa kaldı. Bu durum pek çok ülkede, neredeyse kesin şekilde daha zayıf ulusal ve küresel ekonomilere ve toparlanma hızında bariz bir düşüşe neden olacak yeni bir kemer sıkma dönemine yol açıyor. Ekonomik yavaşlama vergi gelirlerini aşağı itip, işsizlik sigortası ve diğer sosyal yardımlara olan talebi artıracağından, büyük açıkların azalacağını ümit edenler çok kötü hayal kırıklığına uğrayacak.

Borç artışını kontrol altına alma girişimi, aklı başa getirmeye yarıyor ve ülkeleri öncelikleri üzerinde odaklanmaya, değerlerini bilmeye zorluyor. Amerika Birleşik Devletleri'nin, kısa vadede Birleşik Krallık (İngiltere) tarzı devasa bütçe kesintilerini benimsemesi pek muhtemel değil. Ancak, özellikle artan tıp masrafları nedeniyle pek işe yaramayan sağlık hizmetleri reformu yüzünden sıkıntılı olan Başkan Barack Obama ve bakanları yakın zamanda raporlarının neye benzeyeceği hakkında fikir veren çift partili bir "açık azaltma komisyonu" atadı. Teknik açıdan açık azaltmak, oldukça basit bir konu, ya harcamaları kısmak gerekir ya da vergileri artırmak. Ancak açık azaltma gündeminin, en azından ABD'de daha da öteye gittiği açık. Askeri-endüstriyel kompleks gibi hepsi yerleşmiş menfaatleri terk etmekle birlikte, olabildiğince az etkilenen, sosyal korumaları zayıflatmak, vergi sisteminin kademeliliğini azaltmak, devletin rolünü ve boyutunu küçültmek için bir girişim. ABD'de ve bazı başka ileri sanayileşmiş ülkelerde, bütçe açığı azaltıcı herhangi bir gündemin, geçmiş on yıl içinde neler olduğu bağlamında oluşturulması gerekir:

- İki sonuçsuz savaşla alevlenen ama bunun çok ötesine geçen, savunma harcamalarında devasa bir artış.
- En tepedeki % 1'lik dilimin, ülke gelirinin % 20'sini aldığı, orta sınıfın zayıflamasının eşlik ettiği eşitsizlikteki artış. (Son on yıl içinde ortalama ABD hane halkı geliri % 5'ten fazla düştü ve durgunluk öncesi zaten düşüşteydi.)
- New Orleans vergilerinin çöküşüyle dramatik şekilde kanıtlanan altyapı da dâhil kamu sektöründeki yetersiz yatırım.
- Banka kurtarmalardan etanol sübvansiyonlarına, bu sübvansiyonların Dünya Ticaret Örgütü tarafından yasa dışı ilan edilmesine rağmen tarımsal sübvansiyonların devam ettirilmesine kadar, kurumsal refahta artış.

Sonuç olarak verimliliği canlandıran, büyümeyi hızlandıran ve eşitsizliği azaltan bir açık azaltıcı paketi formüle etmek görece kolay. Bunun için de beş temel malzeme gerekli.

KEMER SIKMAYA ALTERNATİF ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İlk olarak, yüksek getirili kamu yatırımı harcamaları artırılmalı. Bu, kısa dönemde açığı büyütse de uzun dönemde ulusal borcu azaltır. Hangi işletme, ABD hükümetinin yaptığı gibi % 3'te düşük maliyetle borçlanıp % 10'dan fazla getiri sağlayan yatırım fırsatlarının üstüne atlamaz ki?

İkincisi, yalnızca sonuçsuz savaşları finanse etmek için değil, var olmayan düşmanlara karşı çalışmayan silahlar için de askeri harcamalar kısılmalı. Soğuk Savaş hiç bitmemiş gibi devam edip, dünyanın geri kalanı kadar savunma harcaması yaptık.

Bunun hemen ardından da, kurumsal refahı ortadan kaldırmak geliyor. Amerika insanların altında güvenlik ağını çekip alırken, AIG, Goldman Sachs ve başka bankaları kurtarmasıyla kanıtlandığı gibi, firmalar için güvenlik ağını güçlendirdi. Kurumsal refah, ABD tarım ticaretinin bazı kesimlerinde toplam gelirin yaklaşık yarısına denk geliyor. Örneğin fiyatlar düşerken ve gelişmekte olan dünyadaki rakipler arasında yoksulluk artarken, milyarlarca dolarlık pamuk sübvansiyonları zengin çiftçilere gidiyor.

Kurumlara yapılan özel muamelenin korkunç bir şekli de, ilaç şirketlerine yönelik olanı. Devlet, ürünlerinin en büyük alıcısı olmasına rağmen, fiyat pazarlığı yapmasına izin verilmiyor. Bu da son on yıl içinde 1 trilyon dolara yaklaşarak, şirket kârlarında ve hükümet giderlerinde tahmini bir artışı ateşliyor.

Diğer bir örnek de aynı anda hazineyi soyup, kaynak dağılımını bozan ve çevreyi tahrip eden enerji sektörüne, özellikle de petrol ve gaza sunulan özel avantaj açık büfesidir. Sonra bir de sonu gelmeyecek zannedilen ulusal kaynakların dağıtılması var. Yayıncılara sağlanan ücretsiz izgeden, madencilik şirketlerine konan düşük vergiler ve kereste şirketlerine verilen sübvansiyonlara kadar.

Sermaye kazançlarına ve kâr paylarına yapılan özel muameleyi ortadan kaldıran, daha adil ve daha verimli bir vergi sistemi de gerekiyor. Yaşamak için çalışanlar, hayatlarını spekülasyonla kazananlardan (çoğunlukla başkalarının zararına) neden yüksek vergi oranlarına tabi olmak zorunda kalsın ki?

Son olarak, toplam gelirin % 20'sinden fazlası, en üsteki % 1'lik dilime gidiyor, gerçekten ödenen vergilerdeki örneğin % 5'lik küçük bir artış, 10 yıllık bir dönem içinde 1 trilyon dolardan fazla gelir getirir. Bu çerçevede hazırlanan bir açık azaltma programı, en ateşli şahinlerin taleplerini bile fazlasıyla karşılar. Verimliliği artırır, büyümeyi canlandırır, çevreyi, yardım işçilerini ve orta sınıfı geliştirir. Yalnızca bir sorun var. En tepedekilerin veya kurumların ve Amerika'nın politika yapıcılarına hükmeden diğer özel menfaatlerin işine yaramaz. Dayatmacı mantığın, tam olarak neden böylesi makul bir teklifin benimsenme şansının düşük olduğunu gösteriyor.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.
www.project-syndicate.org

ABD'de toplam **gelirin % 20'sinden fazlası, en üsteki % 1'lik dilime gidiyor.** Gerçekten ödenen vergilerdeki örneğin % 5'lik küçük bir artış, 10 yıllık bir dönem içinde 1 trilyon dolardan fazla gelir getirir. Bu çerçevede hazırlanan bir açık azaltma programı, en ateşli şahinlerin taleplerini bile fazlasıyla karşılar.